

Asia: OM 82/52/2017

Arviomuistio kansalaisaloitemenettelyn toiminnasta 2012–2017

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne muistiossa läpikäytyihin muutosehdotuksiin kansalaisaloitemenettelyssä?

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry keskittyy lausunnossaan arviomuistion lukuun 4.4: Kansalaisaloitteen ikäraja.

Luvun lopputulemana esitetään, että kansalaisaloitteen kannattamiseen vaadittavaa ikärajaa ei ole tarkoituksenmukaista tässä yhteydessä laskea nykyisestä 18 ikävuodesta.

Allianssi on pettynyt, että arviomuistiossa on päädytty ikärajan osalta tähän lopputulokseen. Nykyinen eurooppalainen kehityssuunta on ikärajan laskemisen kannalla.

Esimerkiksi Euroopan komissio on tehnyt esityksen (13.9.2017) EU-kansalaisaloitetta koskevan asetuksen uudistamisesta*

Asetusehdotuksessa ehdotetaan, että 16-vuotiaille tulee antaa oikeus kannattaa EU-aloitteita. 16 vuoden ikärajaa perustellaan näin:

”Jotta voidaan hyödyntää eurooppalaisen kansalaisaloitteen täysi potentiaali osallistavan demokratian välineenä ja kannustaa erityisesti nuoria eurooppalaisia osallistumiseen unionin tasolla, kyseisen vähimmäisiän olisi oltava 16 vuotta.”

Mikäli asetusta etenee ehdotetussa muodossa, nuorella voi olla oikeus kannattaa EU-aloitetta, mutta ei kotimaista kansalaisaloitetta, jossa ikäraja on asetettu 18 vuoteen.

Aloiteinstrumentit ovat hyvin samankaltaisia. Tilanne, jossa nuori voi kannattaa aloitetta samasta aiheesta EU-tasolla, mutta ei kansallisella tasolla, näyttäytyisi epäjohdonmukaisena nuorten yhteiskunnallisten osallistumisoikeuksien kannalta.

Toisaalta epäloogisuuksiin on jo valitettavasti totuttu. Esimerkiksi Itävallassa 16-vuotiaat äänestävät kaikissa vaaleissa, myös Euroopan parlamentin vaaleissa. Samaan aikaan heidän ikätovereilla muissa Euroopan maissa ei ole äänioikeutta.

Lausuttavana olevassa muistiossa 18 vuoden ikäraja perustellaan muun muassa sillä, että aloiteoikeuden edellytysten lähtökohta on rinnastettu hallituksen esityksessä perustuslain muuttamiseksi (HE 60/2010) valtiollisiin vaaleihin ja äänestäjien suoran demokratian lisäämiseen.

Allianssi on samaa mieltä, että perustuslain muuttamisen esitöissä (HE 60/2010) kytketään kansalaisaloiteinstituution äänioikeuteen. Toisaalta samassa HE:ssä myös todetaan näin:

”Kansalaisaloite kytkeytyy kiinteästi perustuslain lähtökohtiin kansanvaltaisesta valtiosääntöjärjestyksestä ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksista. Perustuslain 2 §:n 2 momenttiin on kirjattu osana kansanvaltaisen valtiosääntöjärjestymän perusperiaatteita yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Perustuslain 14 §:n 3 momentissa asetetaan julkisen vallan tehtäväksi edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä koskevaan päätöksentekoon. Julkisen vallan on myös perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan pyrittävä turvaamaan jokaiselle mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon.”

Allianssi haluaa huomauttaa, että edellä mainitut perustuslain pykälät koskevat myös lapsia ja nuoria. Hallituksen esityksestä perustuslain muuttamiseksi (HE 60/2010) voidaan myös löytää perusteita sille, että kansalaisaloiteoikeutta voidaan kehittää ja laajentaa tukemaan nuorten osallistumisoikeuksia.

Ikärajan laskeminen kansalaisaloitteiden osalta voisi muistion mukaan kuitenkin tulla ajankohtaiseksi myöhemmässä vaiheessa, jos ikärajoja katsottaisiin aiheelliseksi laskea laajemmin muidenkin poliittisten osallistumisoikeuksien osalta. Allianssi kannattaa äänioikeusikärajan laskemista 16 ikävuoteen kaikissa vaaleissa.

Muistiossa referoidaan vaalien ajankohtia ja kansalaisten osallistumisoikeuksia selvittänyttä parlamentaarista työryhmää, joka on mietinnössään vuonna 2014 pohtinut kansalaisaloitteen ikärajan laskuun liittyviä kysymyksiä. Kyseisen mietinnön mukaan kansalaisaloitteen ikärajan laskeminen aiheuttaisi perusteita aloiteoikeuden avaamiseen muille kuin Suomen kansalaisille.

Tämä johtuu työryhmän mietinnön mukaan siitä, että aloiteoikeus on nykyisellään rajattu äänioikeutetuille Suomen kansalaisille. Näin ollen kansalaisuuden merkitys aloiteoikeutta rajaavana tekijänä korostuisi ja saisi uudenlaisia merkityksiä, jos alle 18-vuotiaat Suomen kansalaiset voisivat allekirjoittaa aloitteen, mutta maassa vakinaisesti asuva ja työskentelevä ulkomaalainen aikuisväestö ei voisi.

Allianssi ei ymmärrä, miksi kansalaisuus ja ikäraja on tässä kohtaa rinnastettu toisiinsa ja näkee, että niitä tulee tarkastella toisistaan erillään.

Allianssi esittää lopuksi nuorten osallistumisoikeuksia korostavia perusteluita sille, miksi kansalaisaloitteen kannattamiseen vaadittavaa ikärajaa tulee laskea 16 ikävuoteen.

Pelkkä kansalaisaloitteen kannattaminen ei muuttaisi sitä, että nuori ei ole täysivaltainen ja oikeustoimikelpoinen, vaan alaikäinen.

- Jo nyt alle 18-vuotiaille on säädetty erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Esimerkiksi 15-vuotiaalla on oikeus liittyä puolueen jäsenyhdistyksen jäseneksi ja toimia sen hallituksessa, mutta hänellä ei ole vielä oikeutta äänestää mitään puoluetta, paitsi seurakuntavaaleissa. Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuotiaana. 16-vuotiaat maksavat tuloistaan veroa.

Lainsäädäntöön perustuva aloiteoikeus on jo mahdollinen nuorille kunnallisella tasolla.

- Kuntalaisaloiteoikeus perustuu kuntalain 23 §:ään: Kunnan asukkailla ja muilla jäsenillä on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevissa asioissa. Tässä ei ole ikärajaa.
- Kuntalain 25§:n mukaan vähintään neljä prosenttia kunnan 15-vuotta täyttäneistä asukkaista voi tehdä aloitteen kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisestä.

Aloitteen kannattaminen lähentää nuoria edustukselliseen demokratiaan.

- Kokemukset poliittiseen agendaan vaikuttamisesta ja julkisen keskustelun herättämisestä.
- Nuorten on saatava osallistua poliittiseen päätöksentekoon tasavertaisina keskustelukumppaneina.

Kansalaisaloitteen kannattaminen tarjoaisi useammille nuorille, ei vain niin sanotuille aktiivisille nuorille, vaikuttamismahdollisuuden.

- Esimerkiksi tutkitusti kansalaisaloite kiinnostaa myös niitä, jotka osallistuvat vähemmän äänestämällä.**

Lähteet:

* <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/regulation-review>

**http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/valmisteilla/kehittamishankkeet/sNqJgqbmR/Kansalaisaloite_tutkimusten_valossa.pdf

Muita huomioita kansalaisaloitemenettelystä tai kansalaisaloitemuistiosta?

-

Markkula Heli
Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry